

# Chlebicki, J.

---

## 1945-1960

---

Notatki Płockie 5/1-15, 1-3

---

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych [mazowsze.hist.pl](http://mazowsze.hist.pl).

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

# NOTATKI PŁOCKIE

PISMO REGIONALNE MAZOWSZĄ PŁOCKIEGO

Nr 1/15

STYCZEŃ – MARZEC

1960

1945 – 1960\*

Lat temu 15 w styczniowy niedzielny poranek na ulicach Płocka pokazały się pierwsze oddziały Armii Radzieckiej — Armii Wyzwolczicielki. W wyniku historycznej zimowej ofensywy przynoszącej wolność narodowi polskiemu, miasta i wsie stawały do nowego życia. Pękły mury i bramy więzienia, kończył się szal hitlerowskich zbrodni, rodziła się wolność! Wracali po setkach lat rozłąki z Ojczyzną prastare ziemie piastowskie nad Odrą, Nysą i Bałtykiem. Polska wolna, cała i niepodległa choć z ogromnymi zniszczeniami stawała do nowego życia przyoblekając się w kształt Rzeczypospolitej Ludowej. Poraz pierwszy w dziejach naszego narodu miała to być Polska ludu pracującego.

Za Polskę ludu pracującego ginęły tysiące najlepszych synów i córek we wszystkich powstaniach narodowych, na barykadach wszystkich rewolucji europejskich od Paryża po Moskwę i Piotrogród, na polach bitew wszystkich walk wolnościowych hasło „Za naszą i waszą wolność” było nieodłącznym atrybutem polskich rewolucjonistów. Za Polskę ludu pracującego ginęły, pokożenia w cytadelach, obozach koncentracyjnych, które pochłonęły miliony istnień ludzkich. Najstraszliwsza z wojen w dziejach ludzkości dotkliwie dotknęła Nasz Naród. Nie ma rodziny, która by nie odczuła jej skutków. Zadane rany narodowi polskiemu — moralne i materialne leczy czas i praca. Okupant hitlerowski usiłował wymazać z karty Europy naród, którego Tysiąclecie tak uroczystie będziemy obchodzić. Nie udało się jednak zbrodniarzom hitlerowskim zniszczyć kultury polskiej i jej twórców — ludu polskiego.

Dzięki sojuszowi antyhitlerowskiemu, dzięki zwycięskiej Armii Radzieckiej zrodzonej z pierwszej rewolucji socjalistycznej wyłoniła się teraz nowa Polska. Zwycięstwo Armii Radzieckiej nad hitlerowską III Rzeszą dało początek nowej rzeczywistości. Narody środkowej Europy wyzwolone zostały z pęt niewoli społecznej i narodowej. Rozpoczęły budować ustrój pozbawiony nierówności społecznej, ustrój sprawiedliwości — s o c j a l i z m!

I w naszej Ojczyźnie, której wolność przyniosła bohaterska Armia Radziecka, piętnaście lat temu poczęto się budzić nowe lepsze życie. To nowe życie zakwitło na gruzach, ruinach i zgliszczach, które zostawił okupant hitlerowski dając świadectwo czym był dla ludzkości faszyzm! Zdemolowane fabryki, zniszczone szkoły, spalone biblioteki skarby kultury narodowej, cmentarzyska miast i miasteczek ruiny bohaterskiej Warszawy — oto plon zbrodni hitlerowskiej popelnionej na naszym narodzie.

W mroźne styczniowe dni żywiej zabiło serce płockiego ludu. Wolność, na którą tak uciążliwie czekali stawała się faktem dokonany.

\* \* \*

Wróćmy myślą do tych dni zimowych 1945 roku. Obraz miasta był szczególnie smutny. Zdemolowane przez hitlerowców w ponurej nienawiści fabryki i zakłady, szkoły, muzea i biblioteki. Wysadzane mosty. Kompletna dezorganizacja całego życia, zdawać by się mogło domino

\*) Fragmenty przemówienia wygłoszonego przez Przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej J. Chlebickiego na uroczystej sesji poświęconej piętnastoletniej rocznicy wyzwolenia Płocka.

wała. Jednak wola życia i rozwoju nowej idei, zwyciężyła. W klasie robotniczej zrodził się wielki zapal tworzenia nowego lepszego jutra, jutra, któremu na imię było socjalizm i sprawiedliwość.

Robotnicy zaraz po wyjściu okupanta zabrali się do pracy w opuszczonych fabrykach i zakładach przemysłowych, placówkach handlowych. Nikt nie liczył godzin, nikt nie tworzył tabel płac i nie żądał pieniędzy. Zapłatą tygodniową był chleb i trochę mięsa za dostarczone wsi maszyny i narzędzia przez ofiarną załogę dzisiejszej Fabryki Maszyn Żywnych. Siłami mięśni z braku prądu elektrycznego, drukarze poruszali maszyny, by dostarczyć druków Wojsku Polskiemu, organizującej się Władzy Ludowej i szkołom. Nauczyciele wespół z uczniami na własnych ramionach nosili ławki i sprzęt szkolny by w nieopalanym salach, gdzie często brakowało szyb, rozpocząć nauczanie.

Okres lat zamknięty datami 1945—1960 stanowi nową niespotykaną w historii miasta kartę, na której wypisane są zwycięstwa polityczne i społeczne, gospodarcze i kulturalne, zrodzone w walce o nowy sprawiedliwy ustroj.

W roku 15-lecia władzy ludowej, początkującym równocześnie tysiąclecie Państwa Polskiego, witamy największą inwestycję pięcioletnią, która wyznaczy olbrzymi pochód Płocka do niebywałych osiągnięć produkcyjnych i stworzy z tego starego grodu nowoczesny ośrodek przemysłu naftowego.

W okresie piętnastolecia powiększono granice administracyjne miasta. Ludność z liczby 28.520 mieszkańców w roku 1946 wzrosła do 42.000 w 1959 r. W związku z rozwojem przemysłu, handlu, oświaty i kultury wzrosło w sposób niebywały zatrudnienie. Mieszkańcy socjalistycznego Płocka wolni są od zmyru bezrobocia, która trapiła całe pokolenie robotnicze za czasów burżuazji.

Rozwinął się w latach władzy ludowej przemysł, którego było dawniej brak, bo nie można w sposób poważny mówić o fabrykach w przedwojennym Płocku, których poziom techniczny równał się rzemieślniczemu sposobom produkcji, a zatrudnienie kwalifikowało go do rzędu większych warsztatów rzemieślniczych.

W ciągu 15-tu lat Fabryka Maszyn Żywnych z prawie chałupniczych form produkcji, wyrosła w nowoczesny zakład przemysłowy, pokrywając swoją produkcją zapotrzebowanie nie tylko kraju, ale eksportując swoje wyroby za granicę.

Z małego zatrudniającego w 1945 roku około 500-ciuset osób zakładu stała się pierwszorzędnym przedsiębiorstwem w mieście i w kraju, którego zatrudnienie osiąga dwa tysiące osób.

Nie inaczej przedstawia się rozwój Stoczni Rzecznych, których roczna produkcja towarowa osiągnęła w 1959 roku sumę 50-ciu milionów złotych, a zatrudnienie podniosło się do 700 osób w stosunku do 60-ciu osób zatrudnionych w okresie międzywojennym.

Rozbudowano, unowocześniono i wyposażono w nowoczesną aparaturę techniczną Płockie Zakłady Mięsne, które stanowią potężny kombinat przetwórstwa mięsnego, przeznaczający część swej produkcji na eksport.

O rozwoju tej placówki świadczą najwymowniej liczby zatrudnienia, kiedy to z załogi liczącej 20 osób w 1945 roku, stan jej urósł do liczby 590 osób w 1959 roku.

Wysiłki inwestycyjne w okresie 15-lecia szły nie tylko w kierunku rozbudowy czy budowy nowych zakładów na bazie istniejącej już produkcji, zaczęto z wielkim powodzeniem tworzyć nowe przedsiębiorstwa o nieznanym dawniej profilu produkcyjnym.

I tak w 1955 roku na terenach północno-wschodnich miasta powstał Zakład Jajczarsko-Drobiarski, zatrudniający w sezonie produkcyjnym ponad 500 osób. Przedsiębiorstwo to w dalszym ciągu się rozwija, poszerzając bazę techniczną i rozmiary produkcji.

W okresie 15-lecia oprócz przedsiębiorstw kluczowych już od pierwszych dni po wyzwoleniu zaczął się organizować przemysł drobny zarówno państwowy jak i spółdzielczy.

Grupa robotników zorganizowała Zakłady Chemiczne przy ulicy Wieczorka zwane obecnie Płockimi Zakładami Przemysłu Terenowego.

W Radziwiu pracują, zaopatrując miasto i produkując na eksport Płockie Zakłady Spożywcze Przemysłu Terenowego. W chwili obecnej jest w budowie nowy zakład spożywczy, który zostanie całkowicie zmechanizowany, dzięki czemu zwiększy wielokrotnie produkcję owocowo-warzywniczą tak dla kraju jak i zagranicy.

Poważną rolę gospodarczą w zakresie produkcji i usług na terenie miasta spełnia spółdzielczość pracy. Nieznana w okresie sanacyjnym ta forma produkcji rozkwitła w całej okazałości w okresie 15-lecia Polski Ludowej.

Już w lutym i marcu 1945 roku powstały: Robotnicza Spółdzielnia Konserwacyjno-Remontowa „Tęcza”, Spółdzielnia Pracy Szewców „Przyszłość”, Spółdzielnia Pracy Fryzjerów „Rozwój”. W chwili obecnej świadczą usługi i produkcję 14 spółdzielni pracy, Spółdzielnia Mleczarska oraz działy produkcyjne PSS.

Wkład drobnej wytwórczości zarówno państwowej jak i spółdzielczej w życiu gospodarczym naszego miasta jest poważny i zaspokaja w sposób coraz lepszy stale rosnące potrzeby mieszkańców.

Rewolucyjne zmiany zaszły również w okresie 15-lecia w handlu. W miejsce spekulacyjnego, urągającego elementarnym wymogom higieny i estetyki handlu prywatnego, pokryto miasto siecią nowoczesnych, higienicznie i estetycznie urządzonych sklepów i kiosków.

Wielkie osiągnięcia mamy również do zanotowania na odcinku gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, tego działu najbliższego w życiu codziennym obywatela. Nie mały trud poniosła władza ludowa, by przezwyciężyć zaniedbania burżuazyjnej władzy w tym zakresie. Aczkolwiek sytuacja mieszkaniowa daleka jest od idealnej, to z całą stanowczością podkreślić należy stałą i systematyczną troskę władz o polepszenie warunków mieszkaniowych ludności i zaspokojenie w zawrotnym tempie rosnących potrzeb w tym kierunku. Po wyzwoleniu — w ramach budownictwa państwowego, zakładowego, spółdzielczego, komunalnego i prywatnego zbudowano 220 budynków mieszkalnych o łącznej uosci 3.686 izb.

W celu szybszego zrealizowania zamówień w zakresie budownictwa mieszkaniowego zorganizowano dwie spółdzielnie mieszkaniowe, które mogą się poszczycić poważnymi osiągnięciami.

W okresie 15-lecia przybyło miastu wiele nowych dróg i ulic, doprowadzono sieć wodociągową do budujących się osiedli mieszkaniowych przy ulicy Wyszogrodzkiej i Dobrzyńskiej, znacznie zwiększono oświetlenie miasta, częściowo zmieniając dotychczasowe na neonowe. Urządzono place i tereny zielone, zbudowano nieprzećiętny, w skali powiatowego miasta ogrod zoologiczny. Rozpoczęto oduowę w ramach czynów społecznych, bulwaru nad Wisłą, porządkując raz na zawsze ten najbardziej eksponowany odcinek miasta.

W pełni potwierdziło się dopiero w okresie władzy ludowej określenie Płocka jako miasta szkół i kultury. Proste zestawienie liczb ilustrujących uość szkół w okresie przedwojennym i dziś świadczy wymownie o wielkim skoku ku oświacie i kulturze. Od 15-tu lat drzwi przedszkoli i szkół stoją otworem dla młodzieży i starszych. Nikt już nie zamknie przed dzieckiem sali lekcyjnej. Nie pozostało ono i nie pozostanie poza szkolną bramą. Raz na zawsze wykreślono ze słownika codziennego użytku w Polsce Ludowej — hanbiące słowo analfabetyzm — to przekleństwo młodzieży robotniczej i chłopskiej czasów burżuazji. W krótkim okresie czasu zbudowano trzy potężne gmachy szkolne, zorganizowano wiele nowych szkół przede wszystkim zawodowych. W trójnasób zwiększono liczbę przedszkoli wielooddziałowych. Dzięki pomocy władzy ludowej, zasłużone dla kultury Płocka i Mazowsza Towarzystwo Naukowe mogło rozwinąć na szeroką skalę swoją działalność, organizując badania naukowe, sesje naukowe o zasięgu krajowym i międzynarodowym, prowadząc równocześnie działalność wydawniczą.

Stworzono normalne i wygodne warunki pracy w Archiwum, które gromadzi całość dokumentów do historii Płocka i jego 19-wiecznej przeszłości, stając się poważną placówką naukową i jednocześnie warsztatem naukowym dla pracowników nauki miasta i kraju.

Rozwija się również i Muzeum Regionalne, gromadząc eksponaty, pamiątki i zabytki świadczące o kulturze miasta i regionu.

Na niespotykaną do tej pory skalę roztoczono opiekę nad zabytkami dawnej architektury, prowadząc prace konserwatorsko-renowacyjne.

Biblioteka Miejska stanowi zasadniczą placówkę w krzewieniu czytelnictwa, prowadząc punkt biblioteczny na przedmieściu Płocka w Radziwiu. Wiele dla kultury miasta zdziałały i działają PDK, Kino „Przedwiośnie” i kina zakładowe, świetlice i zespoły artystyczne. Na specjalne podkreślenie zasługuje tu praca Zespołu Pieśni i Tańca Domu Dzieci i Młodzieży, która roznośi pieśń mazowiecką i polski taniec ludowy nie tylko po naszej Ojczyźnie ale i po szerokim świecie. Wielkie zasługi na polu kultury posiada amatorski Zespół Pieśni i Tańca przy PSS „Zgoda” i Liceum Pedagogicznym.

Dzięki opiece i poparciu władzy ludowej możliwy jest w takiej skali rozkwit oświaty i kultury. Jeszcze nigdy w historii naszego miasta na takie wyżyny nie wzniósł się poziom życia materialnego i kulturalnego społeczeństwa miasta Płocka.

Długi jest rejestr osiągnięć, ale i długa lista stale rosnących potrzeb ludności. Ciągły, systematyczny i nieprzerwany rozwój życia politycznego, gospodarczego i kulturalnego był i jest możliwy jedynie w socjaliźmie — ustroju sprawiedliwości społecznej.

Dzień 21 stycznia 1945 roku zapoczątkował wielki marsz w promienną przyszłość Polski, a z nią i naszego miasta. Otworzył nową na przyszłe tysiąclecie kartę historii, na której płocki lud w radości tworzenia stawia znaki szczęścia dla przyszłych pokoleń.